

روش کاربردی

اجرای احکام دادگاه‌های حقوقی در ایران

(جلد سوم: اجرای احکام متمرکز)

با تکیه بر تحلیل قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۴
و سایر قوانین موضوعه

www.ketab.ir

تألیف:

هاشم اکبری

سرشناسه	: اکبری، هاشم، ۱۳۵۰ -
عنوان قراردادی	: ایران، قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: روش کاربردی اجرای احکام دادگاه‌های حقوقی در ایران با تکیه بر تحلیل قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۴ و سایر قوانین مرتبط/ تألیف هاشم اکبری.
مشخصات نشر	: تهران : آلا قلم، ۱۴۰۱ -
مشخصات ظاهری	: ج.
شابک	: دوره ۸ - ۹۷-۶۱۳۲-۶۲۲-۹۷۸ : ۱۴۰۰۰۰۰۰ ریال؛ ج. ۱ - ۹۶-۶۱۳۲-۶۲۲-۹۷۸ : دوره ۲ : ۹۸-۵-۶۱۳۲-۶۲۲-۹۷۸ : ج. ۳ : ۰۱-۵-۶۱۳۲-۶۲۲-۹۷۸ : ۱۶۰۰۰۰ ریال؛ ج. ۲
وضعیت فهرست نویسی	: فاها
یادداشت	: ج. ۳ (چاپ اول: ۱۴۰۲) (فبیا).
یادداشت	: کتابنامه.
مندرجات	: ج. ۱. قواعد عمومی ج. ۲. توقیف اموال - ج. ۳. اجرای احکام متمرکز.
موضوع	: اجرای حکم - ایران Executions (Law)—Iran آیین دادرسی مدنی - ایران Civil procedure — Iran دادگاه‌ها - ایران Courts — Iran RKMH ۲۷۹۵ : ۵۵۰۷۷/۳۴۷ : ۸۸۱۲۰۵۷ : اطلاعات رکورد کتابشناسی : فاها

نام کتاب : روش کاربردی اجرای احکام دادگاه‌های حقوقی در ایران
با تکیه بر تحلیل قانون با تکیه بر تحلیل قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۴
و سایر قوانین مرتبط (جلد سوم : اجرای احکام متمرکز)

مؤلف : هاشم اکبری
نوبت چاپ : اول، ۱۴۰۳
تیراژ : ۱۰۰۰
شابک : ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۶۱۳۲ - ۰۱ - ۵
شابک دوره : ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۳۲-۹۷-۸

قیمت : ۳۵۰,۰۰۰ تومان

نشر آلا قلم

۰۹۱۹۴۲۶۸۹۰۳ - ۷۷۵۱۰۳۴۲ - ۰۹۱۹۳۵۷۵۰۲۷

www.alaghalam.ir

۲۵.....	مقدمه
---------	-------------

بخش نخست: معاضدت حقوقی اجرای احکام مدنی

۳۰.....	طرح بحث
---------	---------------

فصل اول: رعایت حق تقدم در اجرای احکام مدنی

گفتار اول: مفهوم و جایگاه حق تقدم

۳۲.....	۱. مفهوم لغوی
۳۳.....	۲. مفهوم فقهی
۳۴.....	۳. مفهوم حقوقی
۳۴.....	۳/۱. قانون مدنی
۳۷.....	۳/۲. قانون تجارت
۳۷.....	۳/۳. قانون امور حسبی
۳۸.....	۳/۴. قوانین مالیاتی
۳۹.....	۳/۵. قانون تأمین اجتماعی

گفتار دوم: شرایط حق تقدم

۳۹.....	۱. وجود اجرائیه‌های متعدد در برابر محکوم علیه
۴۰.....	۲. بستانکاران متعدد
۴۰.....	۲/۱. بستانکاران عادی
۴۲.....	۲/۲. بستانکاران ممتاز

گفتار سوم: مصادیق حق تقدم بستانکاران در اموال

۴۲.....	۱. اموال منقول و غیر منقول
۴۲.....	۱/۱. اموال تهرینی
۴۴.....	۱/۲. توثیق مال
۴۵.....	۱/۳. معامله شرطی
۴۶.....	۱/۴. توقیف تأمینی
۴۷.....	۱/۵. توقیف اجرائی

گفتار دوم: نحوه محاسبه نیم عشر گفتار سوم: روش وصول نیم عشر اجرایی

۱. برداشت از حساب بانکی محکوم علیه..... ۱۷۷
۲. اخطار کتبی به محکوم علیه ۱۷۸

گفتار چهارم: سایر هزینه‌های ضروری در مرحله اجرای حکم

۱. اجرت کارشناسی..... ۱۷۹
- ۱/۱. خیره محلی ۱۷۹
- ۱/۲. کارشناس رسمی دادگستری..... ۱۸۰
۲. اجرت حافظ..... ۱۸۲
۳. آگهی مزایده اموال توقیف شده..... ۱۸۲
۴. پارکینگ و محل نگهداری اموال..... ۱۸۳
۵. مالیات و عوارض..... ۱۸۳
۶. فک رهن ۱۸۴
۷. نقل و انتقال ۱۸۴
۸. هزینه تخلیه اجاره ۱۸۶

گفتار پنجم: موارد معافیت از پرداخت حق اجرا

۱. پرداخت محکوم به در مهلت تعیین شده ۱۸۷
۲. ورشکستگی و محجوریت ۱۸۸
۳. انصراف ذینفعان..... ۱۸۹
۴. ادارات دولتی..... ۱۸۹
۵. برخی از دستگاه‌های حکومتی..... ۱۹۱
۶. سند معارض..... ۱۹۲
۷. استحقاق نداشتن بستانکاران ۱۹۳
۸. پرداخت بدهی قبل از تنظیم مزایده ۱۹۳

گفتار ششم: تعیین هزینه اجرایی در دعاوی غیرمالی

۱. ثابت یا متغیر بودن هزینه دعاوی غیر مالی ۱۹۵
۲. نرخ هزینه اجرایی در قوانین اجرا ۱۹۵

فصل چهارم: حق الوکاله وکیل و نمایندگان حقوقی

گفتار اول: وکیل مدافع و حق الوکاله وکیل

۱. صلاحیت و حدود اختیارات وکیل مدافع..... ۱۹۸
- ۱/۱. وکیل پایه یک..... ۱۹۹
- ۱/۲. وکیل پایه دو..... ۱۹۹
- ۱/۳. وکیل در توکیل..... ۲۰۰
۲. نحوه محاسبه حق الوکاله وکیل..... ۲۰۱
- ۲/۱. حق الوکاله. توافقی..... ۲۰۱
- ۲/۲. حق الوکاله تعرفه ای..... ۲۰۱
- ۲/۲/۱. دعاوی مالی..... ۲۰۲
- ۲/۲/۲. دعاوی غیرمالی..... ۲۰۴
- ۲/۳. حق مشاوره وکیل..... ۲۰۵

گفتار دوم: نمایندگان حقوقی دستگاه های اجرایی

۱. تعریف نمایندگان حقوقی..... ۲۰۶
۲. موارد قانونی استفاده از نمایندگان قضایی برخی از دستگاه های حکومتی..... ۲۰۶
- ۲/۱. قانون اجازه پرداخت پنجاه درصد از حق الوکاله های وصولی به نمایندگان قضایی..... ۲۰۶
- ۲/۲. قانون بودجه سال ۱۳۳۹ کل کشور..... ۲۰۸
- ۲/۳. قانون الحاق دو تبصره به قانون متمم بودجه سال ۱۳۴۲ کل کشور..... ۲۰۹
- ۲/۴. قانون حمایت قضایی از بسیجیان..... ۲۱۰
- ۲/۵. نهادهای انقلاب اسلامی..... ۲۱۰
۳. مرجع اعطای نمایندگی به کارشناسان حقوقی..... ۲۱۱
- ۳/۱. اعطای نمایندگی توسط بالاترین مقام اجرایی اداره..... ۲۱۲
- ۳/۲. تفویض اختیارات به اداره امور حقوقی..... ۲۱۳
۴. حدود صلاحیت اختیارات نمایندگان حقوقی..... ۲۱۴
۵. ایراد به سمت نمایندگان حقوقی..... ۲۱۵
۶. فقدان برخی از اختیارات به نمایندگان حقوقی..... ۲۱۶
۷. نحوه ابطال تمبر حق الوکاله نمایندگان حقوقی در وزارتخانه ها و مؤسسات عمومی..... ۲۱۷
۸. نمایندگی در دیوان عدالت اداری..... ۲۱۷
۹. نمایندگی در امور جزایی..... ۲۱۸

گفتار چهارم: آثار قبولی یا رد دادخواست اعسار از پرداخت محکوم به

۱. پذیرش دادگاه..... ۳۳۱
۲. دادخواست اعسار مجدد..... ۳۳۲
۳. نمونه آرای وحدت رویه صادره هیأت عمومی دیوان عالی کشور..... ۳۳۶

فصل سوم: مستثنیات دین در قانون نحوه محکومیت‌های مالی

گفتار اول: مفاهیم مستثنیات دین

۱. مفهوم و معنی..... ۳۴۹
۲. محدودیت‌های قانونی..... ۳۴۹

گفتار دوم: تحولات مستثنیات دین در قوانین موضوعه

۱. قوانین موقتی اصول محاکمات حقوقی..... ۳۵۰
۲. قانون تأمین مدعی به..... ۳۵۰
۳. متحدالمال راجع به توقیف اسباب و آلات صنعتی..... ۳۵۱
۴. قانون تجارت..... ۳۵۱
۵. نظامنامه اجراء مفاد اسناد رسمی لازم الاجرا..... ۳۵۲
۶. وزیر عدلیه نظریه ماده ۲۹ قانون اعسار..... ۳۵۲
۷. آیین نامه طرز وصول عوارض شهرداری و جرائم مستتکین از پرداخت عوارض نامبرده..... ۳۵۲
۸. آیین نامه ماده ۶۰ قانون اداره تصفیه..... ۳۵۳
۹. قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی..... ۳۵۴
۱۰. آیین نامه اجراء احکام دادگاههای ارتش در قسمت محکومیت‌های نقدی..... ۳۵۴
۱۱. آیین نامه حراج و آیین نامه مفاد اسناد رسمی..... ۳۵۴
۱۲. آیین نامه اقدامات اجرایی برای وصول مالیات موضوع ماده ۲۸ قانون مالیات بر درآمد و املاک مزروعی و مستغلات و حق تمبر..... ۳۵۵
۱۳. آیین نامه اجرای مفاد اسناد رسمی لازم الاجراء و طرز رسیدگی به شکایت از عملیات اجرایی..... ۳۵۶
۱۴. آیین نامه اجرای آراء قطعی شورای دآوری در امور مدنی..... ۳۵۶
۱۵. قانون اجرای احکام مدنی..... ۳۵۷
۱۶. تصویب نامه شورای عالی قضایی..... ۳۵۷
۱۷. قانون تعریضات حکومتی..... ۳۵۸
۱۸. قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی..... ۳۵۸
۱۹. آیین نامه اجرای مفاد اسناد رسمی لازم الاجرا و طرز رسیدگی به شکایت از عملیات اجرایی..... ۳۶۰

۲۰. قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب ۱۳۷۹ ۳۶۱
- ۱/۱. ممنوعیت اجرای حکم اموال استثناء شده محکوم‌علیه ۳۶۱
- ۱/۲. مجوزهای استثناعات دین ۳۶۲
- ۱/۳. تکلیف اموال مازادی شأن محکوم‌علیه ۳۶۲
- ۱/۴. حیات محکوم‌علیه ۳۶۴
- ۱/۵. خارج بودن استرداد از شمولیت مستثنیات ۳۶۴
۲۱. قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی ۳۶۶

گفتار سوم: نحوه اعمال مستثنیات دین

۱. اجرای حکم توسط مرجع قضایی ۳۶۷
۲. مرجع غیرقضایی ۳۶۸
- ۲/۱. اداره ثبت اسناد و املاک ۳۶۹
- ۲/۲. اداره دارایی و مالیاتی ۳۶۹
۳. نمونه آرای وحدت رویه دیوان عالی کشور درباره مستثنیات دین ۳۷۰

فصل چهارم: ممنوع الخروجی و ممنوع الخدمات کردن محکوم‌علیه

گفتار اول: ممنوع الخروجی محکوم‌علیه

۱. تعریف و مفهوم ۳۷۵
۲. ممنوع الخروجی اشخاص ۳۷۵

گفتار دوم: نحوه استعمال ممنوع الخروجی از مراجع ذیصلاح

۱. استعمال از سامانه ثبتی ۳۷۷
۲. استعمال از سامانه ثنا ۳۷۸
- ۲/۱. ایرانیان داخل کشور ۳۷۸
- ۲/۲. ایرانیان خارج از کشور ۳۷۸
۳. استعمال از پلیس مهاجرت و گذرنامه فراجا ۳۷۹

گفتار سوم: نحوه ممنوع الخروج کردن بدهکاران از طریق اسناد لازم الاجرا

۱. نحوه استعمال اجرای اسناد رسمی ۳۸۰
۲. ثبت اطلاعات بدهکاران مالی در سامانه سازمان ثبت اسناد و املاک ۳۸۱

۲/۲. وظایف انجمن..... ۴۷۱

نتیجه بحث..... ۴۷۳

منابع و مأخذ..... ۴۷۵

www.ketab.ir

مقدمه

اجرای حکم در عدالت‌خواهی جامعه، جایگاه والایی دارد. دادخواهی در محاکم قضایی تحقق نخواهد یافت مگر اینکه به شکل صحیح، مدون و قانونی صورت گیرد. علاوه بر آن تسریع رسیدگی پرونده‌های ارباب رجوع می‌تواند در رضایتمندی اجتماع نقش مهمی را ایفا نموده و برای تعالی بخشی کشور، مردم را به سمت قانون محوری سوق دهد. اگر روش اجرا در واحد اجرای احکام مدنی درست رعایت نشود موجبات هرج و مرج یک پرونده را فراهم نموده و مرجوعان دادگستری‌ها، اعتماد خود را نسبت به دستگاه قضا از دست خواهند داد. لذا در اصل ۱۵۶ ق.ا. می‌گوید: «قوه قضاییه قوه‌ای است مستقل که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده‌دار وظایفی است که در قانون بیان شده است.» بنابراین پیوند اغلب مردم با جامعه‌ی عدالت‌خواه از طریق دادگاه‌ها صورت می‌گیرد. محاکم عمومی متداول‌ترین دادگاه‌ها محسوب می‌شوند که به اکثر دعاوی و اختلافات افراد جامعه رسیدگی می‌کنند. به طور عموم، دعاوی و اختلافاتی که به دادگاه‌ها ارجاع می‌شوند به دو دسته تقسیم می‌شوند: دعاوی حقوقی و کیفری. برای چگونگی اجرای آرای صادره، یک مرجعی باید در بدنه دادگستری‌های شهرستان تأسیس شود تا بتواند نتیجه آرای صادره را به سرانجام برساند. از سوی دیگر در جامعه کنونی، دیگر روش سنتی پاسخگوی نیازهای کشور را نمی‌دهد، لذا باید به سمت توسعه و اعتدال حرکت نمود تا بتوانند در حلال مشکلات مردم گام‌های اساسی بردارند.

یکی از راه‌های سرعت بخشیدن به امور محاکم و اجرای احکام، راه‌اندازی سامانه قضایی در پرونده‌ها به منظور کاهش مراجعات و تسریع امور محوله و انجام کارهای ارباب رجوع است که به مراجع قضایی مراجعه می‌کنند. هر چند در شرایط کنونی خیلی درخواست‌های مردم از طریق سیستم سامانه قضایی تحت عنوان «عدل ایران» انجام می‌پذیرد؛ اما پاسخگوی نیازهای کنونی را نتوانسته است برطرف کند و نارسایی‌هایی در این خصوص به چشم می‌خورد در تمام عرصه‌ها و برای دستیابی به عدالت اجتماعی، قوه قضاییه باید از فناوری روز حال حاضر دنیا استفاده کند تا بتواند موجبات جلب رضایت حداکثری جامعه را فراهم کند. هرچند ابزار مهم دستگاه قضایی پیشگیری است؛ لذا تا حد ممکن با استفاده از رسانه‌ها و امکانات روز، به گونه‌ای عمل کند که فرهنگ حقوقی و قانونی را در بین مردم بالا برده و اطاعت‌پذیری از مقررات را در میان آحاد جامعه رواج دهد تا مردم کمتر به مراجع قضایی رجوع کنند. جامعه‌ای سعادتمند خواهد بود که مردم با یکدیگر نزاع و ستیز نداشته باشند و در کمال آرامش در کنار هم زندگی کنند.

قوه قضاییه باید بسترهای مطالبات مردم را به سمت تعالی اجتماعی فراهم کند و اعتماد عمومی مردم را که همانا دست‌یابی به حقیقت عدالت است تحقق بخشد. علی‌علیه در این باره فرمودند: «الْعَدْلُ أَسَاسُ بِهٖ قِيَامُ الْعَالَمِ»؛ «عدل پایه است و قوام عالم به عدل است.» (مطالب السؤل: ۶۱) و در سخن دیگر، حضرت فاطمه زهرا علیها السلام فرمودند: «فَرَضَ اللَّهُ الْعَدْلَ تَسْكِينًا لِّلْقُلُوبِ»؛ «خداوند عدالت را فریضه‌ای برای تسکین قلب‌ها قرار داد»

همانطور که می‌دانید اجرای احکام مدنی از جمله قوانین امری و از الزامی بودن آن در جامعه برخوردار است، هر چند نظرات مختلف تفسیری از جمله؛ نظر مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضاییه، آرای و وحدت رویه‌های صادره از سوی دیوان و محاکم و نشست‌های قضایی و غیره به غنای تکمیلی بودن آن عظمت بخشیده است؛ اما این نکته مهم است که بدانیم قانون اجرای احکام مدنی و قوانین پیرامون آن نمی‌تواند به تنهایی اجرا شود، بلکه قوانین دادرسی باید در کنار آن باشد تا پرونده به سرانجام برسد. به عنوان نمونه: نیابت قضایی مربوط به دادرسی است و در قانون آیین دادرسی مدنی بیان شده اما در قانون اجرای احکام در فرایند شکلی به صراحت به آن اشاره شده است. جلد سوم کتاب حاضر به موضوعات مربوط به اجرای احکام مدنی پرداخته که ممکن است وجه اشتراک آن در قانون آیین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۷۹ اشاره شده و در مرحله اجرا به آن پرداخته است؛ این جلد از کتاب به چهار بخش تقسیم شده است و آن عبارتند از:

- بخش نخست معاضدت حقوقی اجرای احکام مدنی که به برخی از ابزارهای مشترک بین آیین دادرسی مدنی و قوانین اجرا کمک در جهت اجرای صحیح عدالت، می‌پردازد.
- بخش دوم، به نحوه شکلی برگ اجرائیه، بررسی و نظرات تفسیری مطابق با قوانین اجرای احکام مدنی مصوب ۱۳۵۶ و آیین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۷۹ و نحوه محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۴ و آیین‌نامه‌ها و بخش‌نامه‌های پیرامون آن بیان شده است.
- بخش سوم، به موضوعات مندرج در قانون نحوه اجرای محکومیت‌های مالی اشاره، تشریح و تحلیل می‌شود.
- بخش چهارم، که قسمت پایانی مجموعه است به اجرای احکام متمرکز و نحوه اجرای دستور - العمل ساماندهی و تسریع که همان ساختار و تشکیلات اجرای احکام مدنی است بیان خواهد شد.

^۱ - رجوع به «من لا یحضره الفقیه، ابن بابویه»، محمد بن علی، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، قم، ۱۴۱۳ هـ.ق، ج ۳، ص ۵۶۸ شود.

هرچند برای اهتمام مجموعه اخیر همواره تلاش شده است تا موضوعات اجرای احکام مدنی به صورت کاربردی و با نگاه تحلیلی به قوانین مربوطه جاری پرداخته و سعی گردید به زبان ساده و قابل فهم بیان شود، ممکن است در حین مطالعه ایراداتی در نظر اهل فن مشاهده شود، لذا بدو تقاضا دارد در صورت هرگونه ایرادات مرقوم به اینجانب مرحمت نمایند تا در اسرع وقت آن را رفع نمایم.